

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ІНСТИТУТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ
ІМЕНІ МИКОЛИ ЯРМАЧЕНКА НАПН УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ПРИКЛАДНИХ НАУК ХЯМЕ
(ФІНЛЯНДСЬКА РЕСПУБЛІКА)
СІЛЕЗЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ У КАТОВИЦЯХ (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
ВАРШАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
УНІВЕРСИТЕТ НОРД (КОРОЛІВСТВО НОРВЕГІЯ)
МІЖНАРОДНИЙ ІНСТИТУТ ІНКЛЮЗІЇ

ЗБІРНИК ТЕЗ НАУКОВИХ ДОПОВІДЕЙ

Міжнародної науково-практичної конференції
**СУЧАСНИЙ ДИЗАЙН ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ:
УСПІШНІ УКРАЇНСЬКІ ТА ЗАРУБІЖНІ ПРАКТИКИ**

11 листопада 2025 року, м. Київ

УДК 376.1 + 371.3 + 37.018.1

Збірник тез наукових доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний дизайн інклюзивного навчання: успішні українські та зарубіжні практики» 11 листопада 2025 року. Київ: Факультет психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, 2025. 288 с.

Друкується за рішенням Вченої ради Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
Протокол № 12 від 19.11.2025 р.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Олена МАРТИНЧУК, завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, доктор педагогічних наук, професор.

Тетяна СКРИПНИК, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, доктор психологічних наук, професор.

Ірина МУЗИЧЕНКО, заступник декана з наукової роботи та міжнародної діяльності Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, доцент кафедри практичної психології, кандидат психологічних наук.

Галина ВАСИЛЬЄВА, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук.

Ганна СУПРУН, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, кандидат психологічних наук.

Тетяна ХОМИК, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук.

У збірнику тез наукових доповідей представлено результати досліджень, аналітичні матеріали й практичні напрацювання учасників конференції щодо розвитку інклюзивної освіти в Україні з урахуванням міжнародного досвіду. Матеріали висвітлюють формування інклюзивного освітнього середовища, систему підтримки дітей з особливими освітніми потребами, організацію соціально-психологічного супроводу та сучасні підходи до проектування інклюзивного простору. Представлені напрацювання сприяють обміну досвідом, поширенню ефективних практик та професійному зростанню фахівців у сфері інклюзивної освіти.

© Факультет психології, соціальної
роботи та спеціальної освіти

ЗМІСТ

СЕКТОРАЛЬНА ДИСКУСІЯ 1.

ДИЗАЙН ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ПРОСТІР
ДЛЯ РОЗВИТКУ ВСІХ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ*J. Szymczakowska, K. Węsierska*AFFIRMATIVE STUTTERING THERAPY IN ACTION: POLISH
EXPERIENCES WITH THE CARE MODEL AND CAMP DREAM. SPEAK. 14*O. Jauer-Niworowska, M. Kurowska*MEETINGS OF THE PATIENTS' CLUB OF SPEECH-LANGUAGE THERAPY
CENTRE AT THE UNIVERSITY OF WARSAW – OPPORTUNITY TO
SUPPORT PROCESSES OF INCLUSION AND COMMUNICATION ADULTS
WITH NEUROGENIC SPEECH-LANGUAGE DISORDERS 17*Н. М. Бабич*УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН ПІДРУЧНИКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ
ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У
ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ 18*М. М. Бакалюк, І. І. Чаговець*ВІД БАР'ЄРІВ ДО НАВЧАННЯ: ЯК ВЕТЕРАНСЬКИЙ ДОСВІД СТАЄ
МОДЕЛЛЮ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ 20*І. В. Білецька, О. О. Самороковська*РОЛЬ ТА ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНОГО ЦЕНТРУ У
СИСТЕМІ КВАЛІФІКОВАНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ
ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ 22*А. К. Бровченко*ЕМОЦІЙНА ЕКОЛОГІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ПРОСТОРУ ТА ЇЇ РОЛЬ У
ПІДТРИМЦІ ДІТЕЙ ІЗ КОМУНІКАТИВНИМИ ТРУДНОЩАМИ 25*О. В. Гаєвська*ЦИФРОВА ЕКОСИСТЕМА ЯК ПРОСТІР ДЛЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ:
ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ФОРМУВАННЯ ПАМ'ЯТІ УЧНІВ ІЗ РАС 27*Р. В. Горбіль*ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНА ВЗАЄМОДІЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ КОМПОНЕНТ
ДИЗАЙНУ ЛОГОПЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ 29*Е. А. Данілавічюте*РОЛЬ КУЛЬТУРИ ІНКЛЮЗІЇ У КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ
ПОТРЕБАМИ 31*К. Зубріліна*ПІДХОДИ ДО СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА КАМ'ЯНСЬКОЇ ШКОЛИ МИСТЕЦТВ №2 33

А. О. Коробова, Н. М. Бабич

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «НЕЙРОЛОГОПЕДИЧНИЙ СУПРОВІД» У СВІТЛІ
СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ 37

О. В. Колишкін

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УМОВАХ
ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ 40

А. В. Король

ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ МІЖ ЧАСОМ ВІЯВЛЕННЯ МОВЛЕННЄВИХ
ПОРУШЕНЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЮ КОРЕКЦІЙНОГО ВПЛИВУ В ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ 42

І. А. Кошарний

СТВОРЕННЯ ВИСОКОПРОДУКТИВНОГО НАВЧАЛЬНО-ІНКЛЮЗИВНОГО
СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ З ГЛИБОКИМИ
ПОРУШЕННЯМ ЗОРУ 44

А. Курєнкова

ЦИФРОВІ РІШЕННЯ ДЛЯ АДАПТАЦІЇ КОНТЕНТУ В ІНКЛЮЗИВНІЙ
ОСВІТІ 46

Т. А. Лигоміна

ПАРТНЕРСЬКА МОДЕЛЬ ВЗАЄМОДІЇ ІРЦ ТА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ ЯК
ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ
(НА ПРИКЛАДІ ІРЦ №13 ДНПРОВСЬКОГО РАЙОНУ М. КИЄВА ТА
ЛІЦЕЮ №141 «ОРТ» М. КИЄВА) 48

Г. О. Лопатіна

МОДЕЛЬ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ЗАКЛАДАХ
ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ 50

О. В. Мартинчук

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОЇ
ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ 52

В. М. Мельник

ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО
ВІКУ З АУТИЗМОМ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ 54

Л. М. Ніколенко

МОЖЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В ЗВО
ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ 55

І. С. Нохріна, О. В. Швед

ПОЛЬСЬКА МОДЕЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ЛЮДЬМИ ІЗ
ІНВАЛІДНІСТЮ 58

Н. Г. Пахомова, Р. О. Павлюк

ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ-РЕАБІЛІТОЛОГІВ НА СУЧАСНОМУ
ЕТАПІ РОЗВИТКУ ОСВІТИ В УКРАЇНІ 60

О. Ф. Погорєлова, О. В. Мартинчук

АДАПТУВАННЯ ОСВІТНІХ ВИМОГ ДЛЯ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ
ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ: ДОСВІД ПОЛЬЩІ 63

С. І. Салюк, О. В. Мартинчук

SMART-ЦІЛІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ
ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ 65

А. О. Сокол, О. В. Мартинчук

ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ВИХОВАТЕЛЯ З КОМАНДОЮ
СУПРОВОДУ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В
ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ 67

О. Ф. Федоренко

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ І ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ІНКЛЮЗИВНІЙ ОСВІТІ:
МОЖЛИВОСТІ, РИЗИКИ ТА ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ 69

В. М. Шевченко

ВІД ІНТЕГРАЦІЇ ДО ІНКЛЮЗІЇ: ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ
ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ 71

Н. Л. Шнит, Г. І. Васильєва

ОСВІТНЯ БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ ЯК ФУНДАМЕНТ ДЛЯ СТВОРЕННЯ УМОВ
НЕЗАЛЕЖНОГО САМОСТІЙНОГО ЖИТТЯ ТА РІВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ
ДЛЯ КОЖНОГО 73

СЕКТОРАЛЬНА ДИСКУСІЯ 2.

ДИЗАЙН ПОСЛУГ ДЛЯ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ЯК СИСТЕМА ПІДТРИМКИ ТА РОЗВИТКУ ЇХНЬОГО ПОТЕНЦІАЛУ

А. В. Беззуба, Г. В. Супрун

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ НАВИЧКИ ПЕРЕКАЗУ ТЕКСТУ В
УЧНІВ СЕРЕДНЬОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ
ТРУДНОЩАМИ 75

М. А. Бекешина, В. А. Литвиненко

ПОДОЛАННЯ ПОРУШЕНЬ ЗВУКОВИМОВИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ ЗАСОБАМИ
ТЕАТРАЛІЗОВАНО-ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 77

І. Є. Богданова, О. П. Таран

ФОРМУВАННЯ ПЕРЕДУМОВ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ З
АУТИЗМОМ РАННЬОГО ВІКУ З ОПОРОЮ НА МОТОРНУ ІМІТАЦІЮ 79

К. Ю. Бойчук, Н. А. Лопатинська, М. С. Овчаренко

АКТИВІЗАЦІЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО
ШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА
ЗАСОБАМИ КОМУНІКАТИВНОЇ СИСТЕМИ PECS 82

О. О. Гаврилюк, Н. М. Бабич, М. С. Овчаренко СКРИНІНГ МОВЛЕННЄВОЇ ФУНКЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ІЗ ЧЕРЕПНО-МОЗКОВИМИ ТРАВМАМИ	84
В. М. Галенко, К. О. Тичина, М. С. Овчаренко СКРИНІНГ АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ МОТОРИКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПЕРВИННОЇ ДІАГНОСТИКИ ПОРУШЕНЬ ЗВУКОВИМОВИ	87
А. Ю. Гаєр, Г. І. Васильєва ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ ЗОРОВИМИ ТРУДНОЩАМИ	90
Ю. О. Гладисhevська, В. А. Литвиненко ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ ІНІЦІАТИВИ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА	92
Д. С. Горбатко, Г. І. Васильєва ФОРМУВАННЯ АРТИКУЛЯЦІЙНОГО ПРАКСИСУ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ ІГРОВИМИ ЗАСОБАМИ	94
В. Ю. Данильченко, Е. А. Данілавічюте ІНТЕРАКТИВНА ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ФОНЕМ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ФОНЕМАТИЧНОГО КОМПОНЕНТА МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ	96
М. Є. Діденко, Т. В. Скрипник ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З АУТИЗМОМ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ	98
Х. В. Дзюбук, Н. М. Руденко РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВИХ НАВИЧОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РАС ЗАСОБАМИ ГРИ	100
І. В. Дмитрієва, А. С. Іваненко ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ УЧНЯМИ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ОСВІТНИМИ ТРУДНОЩАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ	102
М. С. Дорош, Г. І. Васильєва ОСОБЛИВОСТІ АВТОМАТИЗАЦІЇ СВИСТЯЧИХ ЗВУКІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ ..	103
Н. О. Драник, Г. В. Супрун ОСОБЛИВОСТІ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З АУТИЗМОМ	106
В. Д. Дробович, Н. М. Бабич РОЗВИТОК ПРИКМЕТНИКОВОГО СЛОВНИКА У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	108

Н. В. Засєркова

РАННЄ ВТРУЧАННЯ: ЛОГОПЕДИЧНИЙ АСПЕКТ 110

О. В. Затинайко

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ В МУЗИЧНІЙ ОСВІТІ: СТРАТЕГІЇ, ВИКЛИКИ
ТА ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ 112

Д. О. Заяц, Г. В. Супрун

ФОРМУВАННЯ СЛУХОВОГО ГНОЗИСУ У ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ ЗАСОБАМИ
ЛОГОРИТМІКИ 114

А. Ю. Здерчук

ФОРМУВАННЯ ЗДАТНОСТІ ДО САМООРГАНІЗАЦІЇ У ДІТЕЙ
МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З АУТИЗМОМ З ОПОРОЮ НА
АВТОРСЬКУ ІНТЕРАКТИВНУ МЕТОДИКУ «ЧАС» 116

Н. Г. Іваненко, О. П. Таран

ОСОБЛИВОСТІ СФОРМОВАНOSTІ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У
ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ
ТРУДНОЩАМИ 119

С. Т. Ільченко, Н. М. Бабич

ДІАГНОСТИКА ПРИЙМЕННИКОВО-ВІДМІНКОВИХ КОНСТРУКЦІЙ У
ДІТЕЙ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ З МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ 121

Ю. В. Ільченко, В. А. Литвиненко

ЗАСОБИ ЕРГОТЕРАПІЇ ЯК МЕТОД РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВОГО
ДИХАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ
ТРУДНОЩАМИ 123

С. Г. Іроні, Т. В. Скрипник

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБУ «КЛАСНИЙ ЧАРІВНИК» ДЛЯ РОЗВИТКУ
КОМАНДНИХ ЯКОСТЕЙ ДІТЕЙ З АУТИЗМОМ ТА ЇХНІХ ОДНОЛІТКІВ ... 125

Є. Р. Кадирова, Г. І. Васильєва

СИСТЕМА РОБОТИ НАД БАЙКАМИ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО
ЧИТАННЯ З УЧНЯМИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ З МОВЛЕННЄВИМИ
ТРУДНОЩАМИ 127

В. А. Калюжна, О. П. Таран

СТАН СФОРМОВАНOSTІ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ
МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З АУТИЗМОМ 129

Т. Д. Кравченко, В. А. Литвиненко

РОЗВИТОК АКТИВНОГО СЛОВНИКА У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ В ІГРОВІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ 131

К. С. Кравчук, М. С. Овчаренко, С. О. Логвиненко

ОСОБЛИВОСТІ СФОРМОВАНOSTІ ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНИХ
УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З
МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ 133

О. О. Красненко, Г. В. Супрун ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЄВИХ НАВИЧОК В УЧНІВ З АУТИЗМОМ З ОПОРОЮ НА МЕТОД СЕНСОРНО- ІНТЕГРАТИВНОЇ ТЕРАПІЇ	134
М. О. Купченкова, О. В. Мартинчук МЕТОД СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЯК ЗАСІБ ПЕДАГОГІЧНОГО ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ	136
В. О. Кушнарєва, Р. О. Павлюк ОСОБЛИВОСТІ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА	138
А. П. Кушнірчук, Т. В. Хомик, С. О. Логвиненко ОСОБЛИВОСТІ СФОРМОВАНOSTІ НАВИЧКИ МОВНОГО АНАЛІЗУ ТА СИНТЕЗУ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ	141
М. В. Лазаренко, Р. О. Павлюк РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ ЗАСОБАМИ КОМУНІКАТИВНОЇ СИСТЕМИ PECS	144
В. Р. Левчук, О. А. Козлюк ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДЕНВЕРСЬКОЇ МОДЕЛІ РАННЬОГО ВТРУЧАННЯ У РОБОТІ З ДІТЬМИ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА	147
Н. А. Лопатинська НЕЙРОПРОПИСИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ГРАФОМОТОРНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ	149
М. М. Мартинчук, Г. І. Васильєва ПОЛІСЕНСОРНИЙ ПІДХІД У РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ: ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДИКИ «ГАРНОГО СТАРТУ»	151
М. М. Михальченко, О. П. Таран ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙМАННЯ ТА РОЗУМІННЯ ЗВЕРНЕНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЬМИ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	153
В. М. Міронова ДЕНВЕРСЬКА МОДЕЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО- КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ З РАС В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	155
В. М. Мошина, Е. А. Данілавічюте ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНИХ КАТЕГОРІЙ ВІДМІНКА ТА РОДУ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ІНШОМОВНИХ РОДИН	157

О. Ю. Невмержицька

РОЛЬ РАННЬОГО ЛОГОПЕДИЧНОГО ВТРУЧАННЯ У ФОРМУВАННІ ГОТОВНОСТІ ДО ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ 159

І. М. Омельченко, В. В. Кобильченко, Л. О. Федорович

ПЕРСПЕКТИВНИЙ ДИЗАЙН КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ ПОСЛУГИ «РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ» ДЛЯ УЧНІВ 1-4 РОКІВ НАВЧАННЯ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ КОГНІТИВНОГО РОЗВИТКУ 162

Т. О. Онопрієнко, Н. А. Лопатинська, М. С. Овчаренко

СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ ПОРУШЕНЬ ЧИТАННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ 164

Т. Ю. Орехва, Г. І. Васильєва

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З НАВЧАЛЬНИМИ ТРУДНОЩАМИ 166

І. М. Орленко, Є. В. Цесельська

ТЕХНОЛОГІЇ РОБОТИ ЛОГОПЕДА З ДІТЬМИ РАННЬОГО ВІКУ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ПРОСТОРІ 168

В. Ю. Пінчук, К. О. Тичина, І. І. Папп

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ВИМОВИ ПРИГОЛОСНИХ ЗВУКІВ У ДІТЕЙ ІЗ ДИТЯЧОЮ АПРАКСІЄЮ МОВЛЕННЯ 170

А. Ю. Піонтковська, Ю. М. Найда

ОСОБЛИВОСТІ СФОРМОВАНOSTІ МОВЛЕННЄВОЇ АКТИВНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ 174

Є. С. Плахова

ФОРМУВАННЯ АВТОНОМНОСТІ ТА СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДІ З ІНВАЛІДНІСТЮ: ПРОГРАМА ПІДГОТОВКИ «ТРЕНУВАЛЬНА КВАРТИРА» 176

К. О. Подпалова

НЕЙРОДИНАМІЧНА НЕДОСТАТНІСТЬ ЯК ПРИЧИНА ШКІЛЬНИХ ТРУДНОЩІВ 178

Н. В. Радченко, О. П. Таран

СТАН СФОРМОВАНOSTІ НАВИЧОК ВЕДЕННЯ ДІАЛОГУ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРА 179

В. О. Самоткан, О. П. Таран

СТАН СФОРМОВАНOSTІ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ЛОГОПЕДИЧНИХ ЗАНЯТЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ 181

А. А. Селезень, Г. В. Супрун

ОСОБЛИВОСТІ СФОРМОВАНOSTІ СЛУХО-МОВЛЕННЄВОЇ ПАМ'ЯТІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРА 183

А. А. Соболева, Г. І. Васильєва

РОЗВИТОК ДРІБНОЇ МОТОРИКИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З
МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ 185

Ю. О. Соколенко, О. П. Таран

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З
МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ ЗАСОБАМИ ШУМОВИХ МУЗИЧНИХ
ІНСТРУМЕНТІВ 187

Р. В. Устюк, О. П. Таран

ОСОБЛИВОСТІ СФОРМОВАНOSTІ АРТИКУЛЯЦІЙНОГО ПРАКСИСУ У
ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ДИЗАРТРІЄЮ 189

Т. В. Хомик, К. О. Тичина, С. О. Логвиненко

НАПРЯМИ ОБСТЕЖЕННЯ ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ У
ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ 192

Л. В. Шаповал, Г. В. Супрун

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДІВ ІЗ НАУКОВО ДОВЕДЕНОЮ
ЕФЕКТИВНІСТЮ ЗАДЛЯ СТАНОВЛЕННЯ ЗДАТНОСТІ ДО
МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ У ПІДЛІТКІВ З АУТИЗМОМ 196

Ю. В. Шерепенко, Т. В. Хомик

ОСОБЛИВОСТІ СФОРМОВАНOSTІ СЛОВЕСНО-ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ
У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ
ТРУДНОЩАМИ 199

А. О. Ярошевська, К. О. Тичина, М. С. Овчаренко

ДІАГНОСТИЧНА ПРОЦЕДУРА ОБСТЕЖЕННЯ ФОНАЦІЙНОГО
ДИХАННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ
МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ 202

СЕКТОРАЛЬНА ДИСКУСІЯ 3.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

О. О. Базилевська

ВИКОРИСТАННЯ ПЕТРИКІВСЬКОГО РОЗПИСУ У НАВЧАННІ ДІТЕЙ З
ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ
ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ КУЛЬТУРИ ТА
ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ 205

М. Г. Буйняк

ЗДАТНІСТЬ ДО ПЕДАГОГІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА ЯК
КОМПЕТЕНТНІСТЬ СУЧАСНОГО КОРЕКЦІЙНОГО ПЕДАГОГА 206

Т. Василенко, Н. Д. Вінник

РОЛЬ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ВЧИТЕЛІВ У ВПРОВАДЖЕННІ
ІНКЛЮЗІЇ 208

О. М. Денисюк, О. П. Таран

РЕСУРСИ АРТТЕРАПІЇ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ 211

Л. М. Дибань

ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ВОЄННОГО СТРЕСУ У СТОСУНКАХ ПОДРУЖЖЯ 213

С. С. Жорова

ПЕРЕЖИВАННЯ ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ВТРАТИ БЛИЗЬКОЇ ЛЮДИНИ 217

Я. Загута-Візер

ПРИНЦИПИ УСПІШНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ФАХІВЦІВ У МІЖДИСЦИПЛІНАРНІЙ КОМАНДІ СУПРОВОДУ 219

Н. М. Захарова, Н. В. Мацейко, Н. О. Борисенко

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ ЯК АКТУАЛЬНА СУСПІЛЬНА ПРОБЛЕМА 222

Т. Звіряк, Л. Котлова

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ 224

О. В. Зінченко, А. О. Стасевич

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ІЗ ТОЛЕРАНТНІСТЮ ДО НЕВИЗНАЧЕНОСТІ У РОЗРІЗІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ 226

С. М. Каліщук, М. Французова

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ЗВ'ЯЗКУ У ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ СТОСУНКАХ 228

М. О. Ковалевська, О. П. Таран

РОЗВИТОК КОГНІТИВНОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З АУТИЗМОМ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 230

О. О. Козут

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ДІТЕЙ З АУТИЗМОМ ЧИ РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРА ПІД ЧАС ВІЙНИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ 232

Н. О. Козак, І. А. Власенко

ЕФЕКТИВНА ПОДРУЖНЯ КОМУНІКАЦІЯ В УМОВАХ ВІЙНИ: РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ 234

Л. С. Козій, О. П. Таран

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНОГО ЦЕНТРУ 236

О. В. Коломійчук, О. Р. Ткачишина

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ПРОФЕСІЙНОГО СТРЕСУ

ВИКЛАДАЧІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ У КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ	238
Б. В. Кондратюк	
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ АДАПТАЦІЇ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ПРИ ЗАРАХУВАННІ ДО ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	240
О. Є. Кузнєцова, А. В. Дуля	
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ	244
Г. М. Левицька, Ю. М. Шевченко	
АСИСТЕНТ ВИХОВАТЕЛЯ В ІНКЛЮЗИВНІЙ ГРУПІ	246
М. М. Лехолетова	
НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	249
І. О. Літченко, Г. В. Супрун	
РЕСУРСИ КОМАНДНОГО СУПРОВОДУ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ЗДАТНОСТІ ДО СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З АУТИЗМОМ	251
В. Лях	
БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ ДЛЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У ПРИЙМАЮЧІЙ ГРОМАДІ: ВИКЛИКИ ДЛЯ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	253
О. С. Охріменко, І. О. Сасіна	
КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД ДО СЕРТИФІКАЦІЇ ІНСТРУКТОРІВ З ОРІЄНТУВАННЯ В ПРОСТОРІ ТА МОБІЛЬНОСТІ В США	255
М. Павленко, О. Берлюта	
СПІВПРАЦЯ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ .	257
О. І. Проскурняк	
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ	260
Л. Прядко	
ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ КОМАНДИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	261
К. О. Рябокінь, В. П. Кутішенко	
ГАРМОНІЗАЦІЯ СТИЛІВ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ ЯК УМОВА ПРОФІЛАКТИКИ ТРИВОЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ	263
О. Салата	
АДАПТИВНІ МОЖЛИВОСТІ АТРИБУТИВНОГО СТИЛЮ ОСІБ З ПСИХОСОМАТИЧНИМИ РОЗЛАДАМИ	265

І. Ю. Сичова, В. В. Левченко

ОСОБЛИВОСТІ ДЕЗАДАПТИВНИХ СТРАТЕГІЙ ПОВЕДІНКИ ОСІБ З ПСИХОСОМАТИЧНИМИ РОЗЛАДАМИ 269

Т. П. Спіріна, Я. В. Мартинюк

ПСИХОСОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ 271

О. В. Старинська

СОЦІАЛЬНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК РЕСУРС СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ УЧАСНИКІВ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 273

Л. П. Стасюк, Н. В. Шевчук

МОДЕЛІ НАДАННЯ ДОПОМОГИ ДІТЯМ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ 275

О. А. Столярчук

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ 277

О. П. Таран

ПРИКЛАДНІ КОНЦЕПЦІЇ ЗАСТОСУВАННЯ АРТЗАСОБІВ У РОБОТІ З ДІТЬМИ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА 279

А. В. Фролкова, О. М. Боровицька

ВРОДЖЕНІ ОСОБЛИВОСТІ ЯК ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ 281

А. О. Хачатрян, І. А. Власенко

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОПТИМІЗАЦІЇ УСВІДОМЛЕНОГО СТАВЛЕННЯ БАТЬКІВ ДО ПРЕ- ТА ПЕРИНАТАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ 283

Ю. М. Шевченко, С. О. Шевченко

ІНКЛЮЗИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ І ЛІДЕРСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА У СТРУКТУРІ КОМАНДИ СУПРОВОДУ ОСІБ З ООП 285

О. Д. Шелудько, О. П. Таран

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З АУТИЗМОМ 287

І. О. Шиловський, В. І. Жуков

СОЦІАЛЬНА ПРОФІЛАКТИКА БУЛІНГУ СТОСОВНО ВЧИТЕЛІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ 289

Т. В. Хомик, м. Київ

t.khomyk@kubg.edu.ua

К. О. Тичина, м. Київ

k.tychyna@kubg.edu.ua

С. О. Логвиненко, м. Київ

s.lohvyненко@kubg.edu.ua

НАПРЯМИ ОБСТЕЖЕННЯ ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ

Важливим чинником успішного розвитку мовлення дитини є своєчасне та повноцінне формування фонетико-фонематичних процесів, які забезпечують здатність розрізняти фонemi, визначати їх місце у слові, правильно виділяти звукову структуру слова, здійснювати звуковий аналіз і синтез, а також усвідомлено оперувати окремими звуками в усному мовленні (Н. Баби́ч, А. Богуш, І. Брушневська, Е. Данілаві́чюте, В. Ільїна, Ю. Рібцун, Є. Соботович, В. Тищенко та ін.). Однією з передумов ефективного функціонування мовленнєвої діяльності дитини є розуміння зверненого мовлення, що сприяє засвоєнню смислового змісту повідомлень, підтримує комунікацію та стимулює розвиток когнітивно-мовленнєвих зв'язків. За умови належного рівня сформованості, фонетико-фонематичні уміння й навички виступають надійним підґрунтям для опанування лексико-граматичної складової мовлення та формування комунікативної компетентності дитини дошкільного віку. Це, у свою чергу, створює міцну основу для засвоєння навичок грамоти в початковій школі та відіграє профілактичну роль у запобіганні труднощів при опануванні письмової продукції, зокрема дисграфії та дислексії (Н. Баби́ч, Е. Данілаві́чюте, В. Ільїна, К. Тичина, Н. Чередні́ченко, Т. Хоми́к та ін.).

Відповідно до вікових особливостей мовленнєвого розвитку, за умови нейротипового розвитку, діти старшого дошкільного віку повинні мати належно сформовані фонетико-фонематичні процеси. Звуковимова має бути повною і відповідати віковим нормативам: дитина правильно артикулює всі звуки рідної мови, не допускає їх замі́н, спотворе́нь або пропусків. Вимова повинна залишатися вірною в усіх формах мовленнєвої діяльності – у вільному висловлюванні, повторенні (відображеному мовленні дорослих чи однолітків) та супровідному мовленні. Дитина повинна впевнено орієнтуватися у звуковій структурі слів: розпізнавати кількість звуків, їхню послідовність, позицію та характер поєднання. Оскільки фонематичне сприймання передбачає здатність розрізняти схожі за звучанням звуки, дитина має вміти диференціювати фонemi з подібними акустичними характеристиками. Крім того, важливо сформувати уявлення про звуковий склад слова, вміти зіставляти звуки з відповідними літерами та виявляти порушення в звуковій формі слів. Розвинені навички звукового аналізу й синтезу

дозволяють дитині усвідомлено працювати зі звуками та складами, формувати слова на слух або за зоровим зразком. Не менш важливим є вміння самостійно контролювати якість власного мовлення, виявляти труднощі та прагнути їх усунути як у власному мовленні, так і у мовленні співрозмовника (однолітка чи дорослого). Усе це свідчить про достатній рівень мовленнєвої зрілості та є одним із ключових показників готовності дитини до опанування грамоти в початковій ланці освіти (А. Богуш, Е. Данілавичутє, М. Савченко, Є. Соботович та ін.).

Водночас, у дітей з мовленнєвими труднощами спостерігається низка особливостей у розвитку та формуванні фонетико-фонематичних процесів (О. Аркадьева, І. Брушневська, Н. Гаврилова, В. Ільяна, Н. Лопатичнська, Ю. Рібцун, Є. Соботович, В. Тищенко, Т. Хомик, А. Яковенко та ін.).

Л. Трофименко виокремлює такі прояви: порушена звуковимова (особливо шиплячих, свистячих, твердих-м'яких приголосних, дзвінких-глухих та сонорів) за типом недиференційованої вимови, заміни складного звуку на інший з певної фонетичної групи, нечіткість вимови або спотворена артикуляція тощо; труднощі у відтворення як складової структури слів так і їх звуконаповненості (перестановки, заміни і пропуски складів та/або звуків); непідготовленість до оволодіння звуковим аналізом та синтезом (труднощі у виділенні заданого звуку у слові, визначення спільного звуку в словах та ін.) в результаті недостатньо сформованого фонематичного сприймання; несформованість процесів диференціації звуків, які відрізняються тонкими акустико-артикуляційними ознаками та ін. Водночас, досліді І. Брушневської та Ю. Рібцун засвідчують відсутність окремих звуків або їх заміну на інші, близькі за артикуляційними ознаками, що призводить до змішування відповідних фонем. Подібні труднощі у розрізненні близьких за звучанням звуків можуть згодом спричиняти плутанину під час письма та читання [3; 10]. Окрім того, Н. Гаврилова, В. Ільяна, А. Колупаєва, А. Савченко, В. Тищенко та ін. виділяють такі основні прояви порушень фонетико-фонематичних процесів у дітей старшого дошкільного віку: 1. заміна звуків (дитина не диференціює звуки один від іншого, тому замінює складні за артикуляцією звуки); 2. змішування звуків (з'являється через наявність поліморфних порушень); 3. спотворена вимова (пов'язана з труднощами сприйняття звуку на слух); 4. нестійка вимова звуків (кожен із порушених звуків у різних мовних ситуаціях дитина вимовляє по-різному) [4; 5; 11].

Ю. Багно, Н. Гаврилова, О. Плужник, О. Сергійчук та ін. відзначають додаткові ризики формування неправильної звуковимови: вибіркові порушення слухової диференціації фонем при збереженому фізіологічному слуху; нестійкі порушення слухо-моторних і мовленнєвих функцій; затримка вікової координаційної взаємодії аналізаторів; незавершеність формування сприймання й артикуляції звуків, що відрізняються за акустико-артикуляційними характеристиками. При цьому фізіологічний слух і рівень інтелекту залишаються збереженими.

Крім того, Л. Трофименко, Ю. Рібцун, В. Радецька, Н. Савінова та ін. зазначають, що одним із чинників труднощів в розвитку фонетико-фонематичних процесів у дітей з мовленнєвими труднощами є нерозвиненість уявлень про звуковий склад слова. Спостереження Н. Гаврилової, В. Ільїної, А. Савченко, Є. Соботович, В. Тищенко та ін. науковців засвідчують, що у означеної категорії дітей спостерігається низький рівень розвитку фонематичного сприймання. Це проявляється в нездатності до диференціації звуків, їх аналізу, визначення місця звука в слові, а також у труднощах розпізнавання близьких за артикуляційними та акустичними характеристиками фонем. Особливо виражені ці порушення у випадках, коли йдеться про звуки однієї фонетичної групи [10; 11].

Отже, важливим є своєчасне виявлення особливостей розвитку фонетико-фонематичних процесів у дітей дошкільного віку із мовленнєвими труднощами, що дозволяє не лише виокремити найбільш вразливі її компоненти, а й побудувати цілеспрямовану та максимально ефективну систему логопедичного впливу.

Аналіз напрацювань А. Богуш, І. Брушневської, С. Гаврилової, Е. Данілавичутє, В. Ільїної, А. Калініченко, А. Король, Ю. Рібцун, В. Тищенко, Л. Федорович та ін., дозволив визначити основні напрями задля якісного обстеження фонетико-фонематичних процесів у дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами [3; 5; 6; 11].

Блок I. «Дослідження фонетичної складової мовлення (обстеження звуковимови)» (за А. Король, Ю. Рібцун, Л. Федорович та ін.) включає комплекс вправ, спрямованих на визначення стану сформованості звуковимови. До них належать: оцінка здатності дитини правильно артикулювати звуки відповідно до онтогенетичних норм у самостійному та відображеному мовленні; ізольована вимова звуків за наслідуванням; оцінка стану звуків у різних позиціях слова (на початку, в середині, в кінці) та у різних поєднаннях із іншими фонемами. Матеріал для вправ подається за зростанням складності: 1) ізольовані звуки; 2) склади – відкриті, закриті, зі збігом приголосних та без нього; 3) слова різної кількості складів із простими та складними поєднаннями приголосних; 4) фрази та речення – короткі та довші, поширені та непоширені; 5) мовлення в контексті – короткі оповідання, опис дій, коментарі до зорових чи слухових матеріалів; 6) ритміко-інтонаційні вправи – виділення наголосу, темпу та інтонаційних особливостей; 7) ігрові або комунікативні завдання – у діалогах, рольових іграх та завданнях на слухову пам'ять.

Блок II. «Дослідження фонематичної складової мовлення (фонематичні процеси)» (за Н. Гаврилової, В. Ільїної, В. Тищенко, Є. Соботович та ін.) складається з комплексу вправ, що спрямовані на визначення стану сформованості фонематичних процесів, а саме: обстеження фонематичного сприймання (здатності сприймати фонemi рідної мови, розрізняти на слух схожі за акустичними ознаками звуки), фонематичних уявлень (збереження в пам'яті правильного звукового образу слова; здатності співвідносити звук і літеру; розпізнавати порушення звукової структури слова), звукового аналізу та синтезу

як у зовнішньому, так і у внутрішньому планах (уміння виокремлювати звуки у слові; визначати їх кількість, послідовність, позицію; складати слова зі звуків; здійснювати звуко-складовий синтез; добирати слова на заданий звук), а також фонематичного контролю (здатності дитини самостійно помічати та виправляти власні помилки у звуковимові; зіставляти свою вимову зі зразком; контролювати правильність відтворення звукової структури слова у мовленні).

Вважаємо, що завдяки запропонованим блокам обстеження фонетико-фонематичних процесів у дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами можливо своєчасно виявити порушення у функціонуванні та формуванні відповідних фонетичних та/або фонематичних умінь і навичок. Це, у свою чергу, дає змогу фахівцю розробити індивідуальну корекційно-розвиткову програму та розпочати цілеспрямований логопедичний вплив з метою подолання виявлених труднощів або стимулювання розвитку відповідних процесів. Застосування такої діагностико-корекційної моделі забезпечить більш ефективну підготовку старшого дошкільника до опанування писемною продукцією (читання та письмо), а також до засвоєння початкових математичних знань у межах програми початкової школи. Водночас, підбір діагностичних завдань для обстеження відповідних мовленнєвих функцій та операцій має здійснюватися з урахуванням вікових особливостей дитини та онтогенетичних показників сформованості фонетико-фонематичних процесів за умови нейротипового розвитку. Такий індивідуалізований підхід сприяє підвищенню ефективності діагностики та логопедичного впливу, а також дає змогу запобігти виникненню ускладнень у подальшому мовленнєвому та пізнавальному розвитку дитини.

Водночас, ефективність такого підходу залежить від систематичного контролю результатів корекційно-розвиткової роботи та своєчасної адаптації методик відповідно до індивідуальних потреб дитини. Це дозволяє забезпечити не лише корекцію вже наявних порушень, а й підтримку оптимального розвитку фонетико-фонематичних процесів, що є фундаментом для формування мовленнєвої компетентності і подальшого успішного оволодіння письмом і читанням у початковій школі.

Список використаних джерел:

1. Babych N., Tychyna K. Auditory gnosis dysfunctions in preschool children with severe speech disorders. *The New Educational Review*, 2021. №64. P. 259-272.
2. Бабич Н. М. Фонетика та фонологія з основами аудіології: навчально-методичний посібник для майбутніх логопедів. Київ: ТОВ «Альянт», 2022. 294 с.
3. Брушневська І. М., Рібцун Ю. В. Психолого-педагогічна підтримка дітей п'ятого року життя із лексико-граматичними труднощами : навч.-метод. посіб. для роботи з дітьми із порушеннями мовлення. Луцьк, 2023. 240 с.
4. Гаврилова Н. С. Обстеження особливостей розвитку фонематичних процесів у дітей з порушеннями мовлення. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова : зб. наук. пр.* Вип. 15. Київ, 2010. С. 57–63.

5. Ільяна В. М. Особливості організації корекційної роботи вчителя-логопеда з розвитку фонематичних процесів у дітей молодшого шкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення. *Особлива дитина: навчання і виховання*, Вип. 2 (74). Київ, 2015. С. 45-52
6. Король А. В. Мовленнєва картка з картинками: логопедичне обстеження рівня мовленнєвого розвитку дитини. Тернопіль: Мандрівець, 2017. 32 с.
7. Логопедія: підручник / За ред. проф. М. К. Шеремет. Вид. 5-те, доповн. та переробл. Київ, 2019. 856 с.
8. Лопатинська Н. А., Хомик Т. В., Косянчук А. Д. Нейростимуляційні технології у корекційно-розвитковій діяльності з дітьми раннього та старшого дошкільного віку з моторними дисфункціями. *Development trends in special and inclusive education in the context of the European dimension: theory and practice* : Scientific monograph. Baltija Publishing, Latvia, Riga, Latvia. 2024. С. 142–163.
9. Лопатинська Н. А., Юрченко Г. П. Особливості корекції звуковимови у дітей молодшого шкільного віку з міофункціональними порушеннями. The 8th International scientific and practical conference “*Integration of scientific and modern ideas into practice*”. Stockholm, Sweden. International Science Group. 2022. P. 550–553.
10. Рібцун Ю. В. Характеристика фонетико-фонематичної складової мовлення дітей п'ятого року життя із ФФНМ. *Український логопедичний вісник* : зб. наук. пр. Вип. 2. . Київ, 2011. С. 36–53.
11. Тищенко В. В. Ієрархія фонематичних процесів в онтогенезі дитячого мовлення. *Теорія і практика сучасної логопедії* : зб. наук. праць. Вип. 4. Київ : Актуальна освіта, 2007. С. 3-18.
12. Хомик Т. В., Трусевич І. А. Особливості розвитку діалогічного мовлення у дітей старшого дошкільного віку з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення : *Система освіти і виховання дітей з особливими освітніми потребами: досвід минулого – погляд у майбутнє*: зб. наук. праць. Х., 2023. С. 293-296.

Л. В. Шаповал, м. Київ
 sapovallarisal4@gmail.com

Г. В. Супрун, м. Київ
 h.suprun@kubg.edu.ua

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДІВ ІЗ НАУКОВО ДОВЕДЕНОЮ ЕФЕКТИВНІСТЮ ЗАДЛЯ СТАНОВЛЕННЯ ЗДАТНОСТІ ДО МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ У ПІДЛІТКІВ З АУТИЗМОМ

Міжособистісні стосунки є фундаментальною умовою соціалізації людини. Саме завдяки взаємодії з іншими індивід набуває досвіду співпраці, розвиває комунікативні навички, здобуває впевненість у власних можливостях та інтегрується у суспільство. Для підлітків з розладами аутистичного спектра (РАС) ця сфера виявляється однією з найбільш проблемних. Вони стикаються з